

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการรองรับความเป็นประชาคมอาเซียน (AEC) : กรณีศึกษาจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและแนวคิดจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
 - 1.1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
 - 1.2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
 - 1.3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน
3. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพมนุษย์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สมใจ กงเดิม (2556 : 11-15) ได้กล่าวว่าเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ณ กรุงจาการ์ (ที่ตั้งของกระทรวงต่างประเทศไทยในขณะนั้น) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ 5 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทยได้ลงนามใน “ปฏิญญากรุงเทพฯ” เพื่อจัดตั้งสมาคมความร่วมมือในระดับภูมิภาคของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้ชื่อ “สมาคมประชาชาติแห่งตะวันออกเฉียงใต้” หรือ “อาเซียน” (ASEAN) ซึ่งย่อมาจาก (Association of South East Asian Nations) ทั้งนี้ก่อนหน้าการลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ รัฐมนตรีต่างประเทศของทั้ง 5 ประเทศ ได้หารือเกี่ยวกับความเป็นไปของการจัดตั้งสมาคมอาเซียนและยกร่างปฏิญญากรุงเทพฯ ได้ระบุนวัตกรรมประสงค์ 7 ประการของการจัดตั้งอาเซียนได้แก่

1. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์และการบริหาร
2. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
3. เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจพัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค
4. ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี
5. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6. เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนการปรับปรุง การขนส่งและการคมนาคม

7. เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอกองค์การ และความร่วมมือแห่ง ภูมิภาคอื่น ๆ และองค์การระหว่างประเทศ

นับตั้งแต่วันที่ก่อตั้งอาเซียนได้พยายามแสดงบทบาทในการธำรงรักษาและส่งเสริม สันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคงและความเจริญร่วมกันในภูมิภาค ตลอดจนมีวิวัฒนาการ อย่างต่อเนื่องในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนพัฒนาการในเรื่อง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม จนเป็นที่ประจักษ์แก่นานาชาติประเทศ และนำไปสู่การขยาย สมาชิกภาพ โดยบรูไนดารุสซาลาม เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 6 เมื่อปี 2527 เวียดนามเป็นสมาชิก ลำดับที่ 7 ในปี 2538 ลาวและพม่า เข้าเป็นสมาชิกพร้อมกันเมื่อปี 2540 และกัมพูชา เข้าเป็นสมาชิก ลำดับที่ 10 เมื่อปี 2542 ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกรวมทั้งหมด 10 ประเทศ

นโยบายการดำเนินงานของอาเซียนจะเป็นผลจากการประชุมหรือในระดับหัวหน้ารัฐบาล ระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน ทั้งนี้การประชุมสุดยอด (ASEAN Summit) หรือการ ประชุมของผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นการประชุมระดับสูงสุดเพื่อกำหนดแนวนโยบายใน ภาพรวม และเป็นโอกาสที่ประเทศสมาชิกจะได้ร่วมกันประกาศเป้าหมายและแผนงานของอาเซียน ในระยะซึ่งจะปรากฏเป็นเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ แผนปฏิบัติการ (Action Plan) แถลงการณ์ ร่วม (Joint Declaration) ปฏิญญา (Declaration) ความตกลง (Agreement) หรืออนุสัญญา (Convention) ส่วนการประชุมในระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสจะเป็นการประชุม เพื่อพิจารณาทั้งนโยบายใน ภาพรวมและนโยบายเฉพาะด้าน

นับตั้งแต่ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการรวมตัวกัน ภายหลังจากการประกาศปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) และการก่อตั้งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations) เป็นต้นมา ประเทศสมาชิกต่างได้ประ โยชน์จากความร่วมมือที่ช่วยให้ผ่าน พันวิกฤติต่าง ๆ และสามารถเพิ่มอำนาจต่อรองกับประชาคมอื่น ๆ ในโลกให้สูงขึ้น ภายหลังจาก รับรองเอกสาร “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” (ASEAN Vision 2020) ในปี 2540 (ค.ศ. 1997) เพื่อพัฒนา อาเซียนไปสู่ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ให้เป็นผลสำเร็จภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) และเห็นชอบให้มีการร่าง “กฎบัตรอาเซียน” เพื่อเป็น “ธรรมนูญ” การบริหารปกครองกลุ่มประเทศ อาเซียนทั้ง 10 ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ตลอดจนการประชุมสุดยอดอาเซียนในปี 2550 (ค.ศ. 2007) ที่มี ข้อตกลงให้เร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นอีก 5 ปี ภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ซึ่งมีการลงนามรับรอง “ร่างกฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) เป็นกติกากในการอยู่ร่วมกันที่เน้น

ความยึดมั่นในหลักการแห่งประชาธิปไตย หลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล การเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ที่จะนำไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวของอาเซียนดังคำขวัญที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม” (One Vision, One Identity, One Community) ส่งผลให้เกิดความพยายามในการขับเคลื่อน และเตรียมการเพื่อก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ให้ทันตามกำหนดเวลาดังกล่าวในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจังมากขึ้น ในกรอบความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก ซึ่งประกอบด้วย ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน(ASEAN Political – Security Community : APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-cultural Community : ASCC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียน ในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น แรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกตกลงกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียน อันถือเป็นการปรับปรุงตัวครั้งใหญ่และวางรากฐานของการพัฒนาของอาเซียน คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติธรรมชาติ และปัญหาสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงที่อาเซียนอาจจะไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจได้กับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะจีนและอินเดีย ซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 จากการที่ผู้นำได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนที่เรียกว่า “ข้อตกลงบาหลี 2” เพื่อเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาในการจัดตั้งให้เสร็จในปี พ.ศ. 2558

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (สำนักงานข้าราชการพลเรือน. 2555 : 31-33) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ในหนังสือก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 2015 ไว้ว่า ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน วัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีระบบการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งโดยสันติวิธี มีเสถียรภาพรอบด้าน

มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง ปัจจุบันอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดยมีเป้าหมายเพื่อ

1. สร้างประชาคมอาเซียนให้มีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะร่วมกันทำเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิก ส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น

2. ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ส่งเสริมความสงบสุขและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ครอบคลุมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิม มาตรการสร้างความไว้วางใจ และการระงับข้อพิพาทโดยสันติ เพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันโดยสงบสุข ไม่มีความหวาดระแวง ขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

3. เสริมสร้างให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่หนักแน่นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยมีอาเซียนเป็นผู้นำในภูมิภาค การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กรอบอาเซียน+3 กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ

เป้าหมายในประชาคมการเมืองและความมั่นคง สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง
2. อยู่ร่วมกันโดยสันติ
3. แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี
4. สร้างกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน
5. ด้านประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างความมั่นคง

ที่ครอบคลุมรอบด้าน เช่น โรคระบาด ภัยพิบัติธรรมชาติ

ผลกระทบบจากการรวมตัวเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคง

1. การควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐที่เข้มข้นยิ่งขึ้น
2. การส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

3. การส่งเสริมสันติภาพและความปรองดองบนพื้นฐานของสันติวิธี
4. ช่องว่างในการพัฒนาอาณามาซึ่งความขัดแย้งทางสังคม
5. ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การลักลอบค้ามนุษย์ การค้าอาวุธ ยาเสพติดและสารตั้งต้น การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การก่อการร้าย

อนันต์ เชื้อไทย (2555 : 57-58) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันอาเซียนกำลังเจรจาจัดทำร่างแผนงานเพื่อจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เพื่อให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ที่จะจัดขึ้นในเดือนธันวาคม 2551 ที่ประเทศไทยให้การรองรับ ทั้งนี้เป้าหมายหลักของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ได้แก่

1. สร้างประชาคมอาเซียนให้มีค่านิยมร่วมกัน
2. ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ และส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์
3. ให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยอาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาค

ด้วยตระหนักถึงความสัมพันธ์ของความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) ในปี ARF จะมุ่งเน้น 3 เรื่องหลัก ได้แก่ ส่งเสริมการสร้างควมไว้วางใจกัน (Confidence Building) การพัฒนาการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) และการแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution) ประเทศที่เป็นสมาชิกการประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา แคนาดา จีน สหภาพยุโรป อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เกาหลีเหนือ ลาว มาเลเซีย มองโกเลีย พม่า นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ ศรีลังกา ติมอร์-เลสเต ไทย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม

การประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะหารือเรื่องความมั่นคงเป็นหลัก ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ การไม่แพร่ขยายของอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง การต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ และคาบสมุทรเกาหลี

นอกจากนี้อาเซียนยังมีกรอบความร่วมมือทางทหาร (ASEAN Defence Ministerial Meeting : ADMM) เพื่อสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างฝ่ายทหารของประเทศสมาชิก ความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติด การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้ อาเซียนได้ลงนามในอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย ในปี พ.ศ. 2550

กรมอาเซียน กระทรวงต่างประเทศ (ออนไลน์ : 2556) ได้กล่าวถึงปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ได้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายที่อาเซียนต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น หรือการเผชิญกับภัยคุกคามที่มาในรูปแบบใหม่ อาทิ การก่ออาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติ ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนจึงได้เห็นชอบให้จัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” ภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน เป็นหนึ่งในสามเสาความร่วมมือสำคัญของประชาคมอาเซียน

การเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสันติภาพและความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในด้านต่าง ๆ เสริมสร้างจิตความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ บนพื้นฐานของหลักการว่าด้วยความมั่นคงของมนุษย์ และให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาค กระบวนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มีรากฐานมาจากการนำความร่วมมือและความตกลงของอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงที่ได้ดำเนินการมาแล้วระยะหนึ่ง มาต่อยอดให้มีผลเป็นรูปธรรมและมีความแบบแผนมากยิ่งขึ้น อาทิ ข้อบทต่าง ๆ ภายใต้สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนธิสัญญาว่าด้วยการทำให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลางและสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมการประชุมกว่า 25 ประเทศ รวมถึงสหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน และสหภาพยุโรปด้วย

นอกจากการมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธี หรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาโจรสลัด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนที่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2552 ที่ผ่านมาก็ประชุมผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรองพิมพ์เขียวหรือแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ซึ่งกำหนดกรอบและกิจกรรมที่จะทำให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงที่เน้นความสำคัญของความปลอดภัยของประชาชนภายในปี 2558 โดยในปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังอยู่ในระหว่างการปฏิบัติตามพิมพ์เขียวดังกล่าว

ทั้งนี้ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งนี้ จะมีการประกาศจัดตั้ง “คณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” อย่างเป็นทางการ ซึ่งคณะกรรมการฯ ที่จัดตั้งขึ้นจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับองค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยและประชาชนอาเซียนโดยรวม นอกจากนี้การมีกลไกทางด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการจะทำให้อาเซียน เป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศมากขึ้น อันจะส่งผลทางอ้อมต่อความร่วมมือกับประเทศและองค์กรระหว่างประเทศนอกอาเซียนในทุก ๆ ด้าน

บทบาทของไทยในด้านการเมืองและความมั่นคง

1. เร่งให้กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ในช่วงที่ไทยเป็นประธานอาเซียน (ธันวาคม 2551)
2. จัดตั้งและผลักดันการดำเนินการของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights : AICHR)
3. รับรองและผลักดันการปฏิบัติตามแผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
4. ส่งเสริมให้คณะมนตรีของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมีผลงานเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมความร่วมมือด้านการรักษาสันติภาพในภูมิภาค
5. ยกระดับบทบาทของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนในด้านการจัดการภัยพิบัติ และความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการแก้ไข (Non-Traditional Security Threats)
6. ผลักดันให้สหรัฐฯ เข้าเป็นภาคีสันติสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia : TAC)
7. ผลักดันให้เขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone Treaty : SEANWFZ) มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ และสร้างเสถียรภาพในอาเซียน
8. ส่งเสริมให้อาเซียนเป็นเขตปลอดอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง
9. ส่งเสริมให้มีความโปร่งใสด้านนโยบายและข้อมูลทางทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

10. ส่งเสริมมาตรการสร้างความไว้วางใจ (Confidence Building Measures : CBM) และการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) ในกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงใน ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF)

11. ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการอาเซียน ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมุ่งให้ประเทศ ในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัย และมั่นคง (สมใจ กงเดิม. 2556 : 12)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สำนักงาน ก.พ. (สำนักงานข้าราชการพลเรือน. 2555 : 34-37) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในหนังสือก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 2015 ไว้ว่า การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี 2550 เหล่าผู้นำอาเซียนได้ลงนามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มประเทศในอาเซียน มีความสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ รวมทั้งการแข่งขันเพื่อดึงเงินลงทุนที่มีแนวโน้มที่จะถ่ายโอนไปสู่ประเทศอื่นนอกภูมิภาคอาเซียน ด้วยเหตุนี้ทำให้อาเซียนต้องเร่งรัดการรวมกลุ่มภายในเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยให้อาเซียนเกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวก ในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน โดยส่งเสริมให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายเสรีด้านเงินทุน สินค้า บริการ การลงทุน แรงงาน มีฝีมือ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ลดช่องว่างระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียน และส่งเสริมให้อาเซียนสามารถรวมตัวเข้ากับประชาคมโลก ได้อย่างไม่เสียเปรียบ ทั้งนี้อาเซียน ได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการ การดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน ได้แก่

1. มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของ สินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ภายในปี ค.ศ. 2020 การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่าง ๆ

2. ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (Single Market and Production Base) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น

3. ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนเพื่อลดช่องว่าง การพัฒนา และช่วยให้อาเซียนเหล่านี้เข้าร่วมกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน การบูรณาการเข้ากับ

เศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน

4. ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน) โดยกลุ่มสินค้าและบริการนำร่องที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตร สินค้าประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) การบริการด้านสุขภาพ การท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ (การบิน) และกำหนดให้ปี 2558 เป็นปีที่เริ่มรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ โดยผ่อนปรนให้กับประเทศลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม ทั้งนี้ประเทศไทยได้รับมอบหมายให้จัดทำแผนงาน (Roadmap) ทางด้านท่องเที่ยว และการขนส่งทางอากาศ (การบิน)

อนุญาต เชื้อไทย (2555 : 58-63) ประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ในปี 2525 ตามข้อเสนอของนายอนันต์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีไทยในสมัยนั้น เพื่อเป็นกลไกช่วยขยายการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้ลดภาษีสินค้าในกรอบ AFTA ทุกรายการลงเหลือร้อยละ 0-5 โดยสินค้าน้อยละ 80 มีอัตราภาษีร้อยละ 0 ส่วนสินค้าที่เหลือประเทศสมาชิกเดิมมีเป้าหมายที่จะลดอัตราภาษีเป็นร้อยละ 0 ในปี 2553 และประเทศสมาชิกใหม่ (CLMV) ในปี 2558 สำหรับการค้าบริการได้ทยอยเปิดเสรีมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมุ่งเน้นใน 7 สาขา คือ การเงิน ขนส่งทางทะเล ขนส่ง ทางอากาศ การสื่อสาร การโทรคมนาคม การท่องเที่ยว การก่อสร้างและบริการธุรกิจ

ส่วนการลงทุนประเทศสมาชิกอาเซียนได้ดำเนินความร่วมมือในการส่งเสริมการลงทุนครอบคลุมสาขาการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่และบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว (Service incidental) แต่ยังจำกัดเฉพาะการลงทุนโดยตรง (FDI) ไม่รวมถึงการลงทุนด้านหลักทรัพย์ (Portfolio Investments)

นอกจากนี้ อาเซียนมีข้อตกลงความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation : AICO) ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อภาคเอกชน AICO มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับสินค้าอุตสาหกรรมของอาเซียน โดยสนับสนุนการแบ่งการผลิตภายในภูมิภาค ลดต้นทุนการผลิตโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป และวัตถุดิบ แต่มีเพียงอุตสาหกรรมรถยนต์เท่านั้นที่ใช้ประโยชน์จากความตกลงนี้

พัฒนาในด้านแนวความคิดรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งผู้นำประเทศอาเซียนได้เห็นชอบให้มีการกำหนดทิศทางการทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน ได้แก่ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งอาจเป็นไปได้ในทำนองเดียวกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรปในระยะเริ่มต้น

อาเซียนได้ดำเนินการหลายด้านเพื่อผลักดันการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญดังนี้

1. การนำร่องการรวมกลุ่ม 11 สาขาสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือในสาขานำร่องทั้ง 11 สาขาที่เสรี และสร้างการรวมกลุ่มที่เป็นรูปธรรม พร้อมกำหนดประเทศผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ในแต่ละสาขาดังนี้

1.1 ประเทศอินโดนีเซีย

1.1.1 สาขายานยนต์

1.1.2 สาขาผลิตภัณฑ์ไม้

1.2 ประเทศมาเลเซีย

1.2.1 สาขาผลิตภัณฑ์ยาง

1.2.2 สาขาสิ่งทอ

1.3 ประเทศพม่า

1.3.1 สาขาผลิตภัณฑ์เกษตร

1.3.2 สาขาผลิตภัณฑ์ประมง

1.4 ประเทศฟิลิปปินส์

1.4.1 สาขาอิเล็กทรอนิกส์

1.6 ประเทศสิงคโปร์

1.6.1 สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.6.2 สาขาสุภาพ

1.7 ประเทศไทย

1.7.1 สาขาการท่องเที่ยว

1.7.2 สาขาการบิน

ทั้งนี้มีการจัดทำแผนงาน (Roadmap) ของแต่ละสาขาที่ระบุนโยบายสำคัญทั้งที่เป็นมาตรการร่วมและมาตรการเฉพาะของแต่ละสาขาเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะการเร่งขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งในด้านการค้าสินค้า (การเร่งลดภาษีสินค้าในสาขาสำคัญ การขจัดมาตรการกีดกัน

ทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี) การค้าบริการ และการลงทุนให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตได้อย่างเสรี รวมทั้งส่งเสริมคุณภาพของการบริการของผู้ให้บริการ Outsource ภายในภูมิภาค เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการในอาเซียน ทั้งนี้รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเห็นชอบให้เพิ่มสาขาโลจิสติกส์ เป็นสาขาใหม่สาขาที่ 12 ประเทศเวียดนามเป็นผู้ประสานงานหลักของสาขาดังกล่าว

2. พิมพ์เขียวเพื่อเร่งการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้นส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก และส่งเสริมการรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกของอาเซียน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 เห็นชอบร่างแผนงานและตารางเวลา และนายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) ได้ลงนามในปฎิญญาแล้วในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ณ สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550 ดังนี้

2.1 ประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลก ซึ่งนับวันจะเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยอาเซียน จะสามารถขยายการค้าและการลงทุนทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาคให้สูงขึ้น เนื่องจากการลดอุปสรรคทางด้านภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีต่าง ๆ

2.2 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะมีส่วนสำคัญในการช่วยขยายการค้า และการลงทุนภายในภูมิภาคให้สูงขึ้น เนื่องจากทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และเงินทุนได้อย่างเสรีมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมให้มีการใช้วัตถุดิบ ชิ้นส่วนที่ผลิตภายในภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

2.3 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะช่วยลดการพึ่งพาตลาดในประเทศที่สาม โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มที่อาเซียนมีศักยภาพและสามารถผลิตได้ในระดับมาตรฐานสากล อาทิ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ และเครื่องสำอาง เป็นต้น

2.4 การเป็นประชาคมจะช่วยสร้างอำนาจการต่อรองของอาเซียนในเวทีโลก เนื่องจากปัจจุบันแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่าง ๆ ได้เพิ่มมากขึ้นทั้งในกรอบพหุภาคี และกรอบภูมิภาค การรวมกลุ่มของอาเซียนจึงช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ และนำมาซึ่งผลประโยชน์โดยรวมของภูมิภาค

2.5 การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของปัจจัยการผลิตจะช่วยเพิ่มสวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของผู้บริโภคให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคจะสามารถเลือกสรรสินค้าต่าง ๆ ได้หลากหลาย มากขึ้นในราคาที่ถูกลง รวมทั้งได้รับสินค้าที่มีมาตรฐานในระดับภูมิภาคและระดับโลก

2.6 ความร่วมมือที่เข้มข้นขึ้นจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน โดยยกระดับกระบวนการผลิต และเกี่ยวเนื่องกันในด้านกระบวนการผลิต ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อ กระบวนการผลิต และการตลาด

2.7 ผลประโยชน์ข้างเคียงจากการเป็นประชาคม คือ ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) และการพัฒนาความชำนาญในการผลิต (Specialization) ตลอดจนมีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ร่วมกัน

ประเทศไทยรับเป็นประเทศผู้แทน ผู้ประสานงานหลักในสาขาการท่องเที่ยวและการบิน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาคนี้ สำหรับแผนการดำเนินงาน (Road Map) ของ 11 สาขาสำคัญได้แก่

1. การเร่งลดภาษีสินค้าใน 9 สาขา (ผลิตภัณฑ์เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุขภาพ) ให้เร็วขึ้นจากกรอบอาฟต้า 3 ปี คือ 6 ประเทศในอาเซียนลดภาษี ปี 2550-2553 และอีก 4 ประเทศในอาเซียนใหม่ เร่งลดภาษีในปี 2555-2558

2. การขจัดมาตรการที่มีใช้ภาษี โดยการปฏิบัติตามพันธกรณี ภายใต้ WTO ในเรื่องอุปสรรคทางเทคนิคมาตรฐานสุขอนามัย และการขออนุญาตนำเข้า รวมทั้งพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมในเรื่องดังกล่าวสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อนำไปสู่การลด หรือเลิกมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้า

3. การปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าให้มีความโปร่งใส มีมาตรฐานที่เป็นสากล และอำนวยความสะดวกให้แก่เอกชนมากขึ้น อาทิ การจัดทำกฎการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยวิธีการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) และกฎการได้แหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียนแบบสะสมบางส่วน (Partial Cumulation Rule of Origin) มาใช้เป็นทางเลือกสำหรับการคำนวณแหล่งกำเนิดสินค้า

4. การค้าบริการ ตั้งเป้าหมายการเจรจาเปิดเสรีทางการค้าบริการอย่างชัดเจน เพื่อให้การค้าบริการของอาเซียนเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้นและพัฒนาระบบการยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements : MARs) เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบวิชาชีพในสาขาบริการ รวมทั้งส่งเสริมการร่วมลงทุนของอาเซียนไปยังประเทศที่สาม

5. การลงทุน เร่งเปิดเสรีสาขาการลงทุนภายใต้กรอบความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน (Frame Work Agreement on the ASEAN Investment Area : AIA) โดยการลดหรือยกเลิกข้อจำกัดด้านการลงทุนต่าง ๆ ส่งเสริมการร่วมลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และสร้างเครือข่ายด้านการลงทุนของอาเซียนที่มีประสิทธิภาพ

6. การอำนวยความสะดวกด้านพิธีการด้านศุลกากร ให้เริ่มใช้ระบบพิกัดอัตราศุลกากรฮาร์โมนิในอาเซียน (AHTN) ในการค้าระหว่างอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม (Extra ASEAN Trade) และพัฒนาระบบพิธีการศุลกากร Single Window เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งพัฒนาเอกสารด้านการค้าและศุลกากรให้มีความเรียบง่ายและสอดคล้องกัน

7. การพัฒนามาตรฐานและความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ พัฒนาการยอมรับมาตรฐานซึ่งกันและกัน (MRA) ในด้านคุณภาพสินค้า การตรวจสอบ การออกใบรับรอง และปรับปรุงกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบหรือข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์สาขาต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

8. การเคลื่อนย้ายของนักธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ แรงงานมีฝีมือและผู้มีความสามารถพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่ นักธุรกิจ อาทิ การปรับประสานพิธีการตรวจลงตรา การจัดทำบัตร ASEAN Business Card และการเร่งพัฒนามาตรฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้ามาประกอบวิชาชีพของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ แรงงานมีฝีมือและผู้มีความสามารถพิเศษภายในอาเซียน

9. การพัฒนาระบบข้อมูล สถิติการค้าและการลงทุนภายในอาเซียน

10. การส่งเสริมความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (Industrial Complementation) การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร การส่งเสริมสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

11. การอำนวยความสะดวกในการเดินทางภายในอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มุ่งให้เกิดการรวมตัวกัน ทางเศรษฐกิจ และอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนในประเทศอาเซียน

โอกาสทางการค้าของไทย จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

1. ด้านดุลการค้า ก่อนเริ่ม AFTA ไทยขาดดุลการค้ากับกลุ่มอาเซียน โดยมีสัดส่วนการส่งออกของไทยไปอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 12 ของการส่งออกของไทยทั้งหมด แต่ภายหลังมี AFTA ในปี 2535 ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในระดับสูงมาตลอด และสัดส่วนการส่งออกของไทยไปอาเซียนเพิ่มขึ้นตามลำดับคิดเป็นร้อยละ 21 ของการส่งออกของไทยทั้งหมด ในปัจจุบันทั้งนี้มูลค่าการส่งออกจากไทยไปอาเซียน 9 เดือนแรกของปี 2550 (ม.ค.- ก.ย.) คิดเป็นมูลค่า 22,932.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ในช่วงเดียวกัน (ซึ่งมีมูลค่า 20,156.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) จำนวน 2,776.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยได้เปรียบดุลการค้าเป็นมูลค่า 4,658.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

2. ด้านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เข้ามายังกลุ่มประเทศอาเซียนระหว่างปี 2538 - 2549 ปรากฏว่าสัดส่วนการลงทุนมายังไทยเมื่อปี 2538 ซึ่งมีมูลค่า 2,004 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 7.69 ของ FDI ทั้งหมดที่เข้ามายังอาเซียน) และไทยเป็นอันดับ 5 ของแหล่งเงินทุนในอาเซียนได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นมูลค่า 9,751 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2549 (ร้อยละ 18.9 ของ FDI ทั้งหมดที่เข้ามายังอาเซียน) ส่งผลให้ไทยเป็นอันดับ 2 ของแหล่งลงทุนในอาเซียน ทั้งนี้มูลค่า การลงทุนจากอาเซียนมายังไทยในปี 2549 คิดเป็นมูลค่า 2,822.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเท่าเป็นการเพิ่มร้อยละ 270.2 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 (762.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

3. ด้านการท่องเที่ยวปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวจากอาเซียนมายังไทยในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2550 สูงถึง 2,193,211 คน ส่วนปี 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวอาเซียนมายังไทยมีสูงถึง 3,556,395 คน

4. ด้านอุตสาหกรรม (AICO) ปรากฏว่าโครงการของไทยภายใต้ AICO ในปี 2550 มีมูลค่า 1,404 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์

ในส่วนของไทย ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนมาโดยตลอด เนื่องจากเล็งเห็นว่าอาเซียนเป็นตลาดที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในการเจริญเติบโตต่อไป ประกอบด้วยประชากรรวมกันกว่า 560 ล้านคน

การส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในสาขาสำคัญจะช่วยให้ไทยสามารถขยายการค้าและการลงทุนในสาขาที่ไทยมีศักยภาพได้มากขึ้น เช่น สาขาผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสาขาบริการ อาทิ การท่องเที่ยว การบริการสุขภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสาขาต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นสาขาที่อาเซียนจะเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้เห็นผลเป็นรูปธรรมภายในปี 2553 (ค.ศ.2010) ในขณะที่ผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องเร่งปรับตัว ใช้โอกาสจากการลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนต่าง ๆ ลงให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะสาขาที่ไทยมีความพร้อมและมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

สรุปแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการค้าปลีกค้าส่งจะเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการเปิดเสรีเป็นการเข้ามาลงทุนของธุรกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งนักลงทุนต่างประเทศจะสามารถเข้ามาลงทุนในประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนได้อย่างเสรีและจะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมนักลงทุนท้องถิ่น

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

สำนักงาน ก.พ. (สำนักงานข้าราชการพลเรือน. 2555 : 39-40) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในหนังสือก้าวสู่ประชาคมอาเซียน 2015 ไว้ว่า อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวกันเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อให้ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทรมีสวัสดิการทางสังคมที่ดี มีความมั่นคงทางสังคม มีความอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเน้นการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิกในด้านความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ระดับภูมิภาคร่วมกัน ทั้งนี้การเสริมสร้างรากฐานและความเชื่อมโยงระหว่างกันที่แข็งแกร่งนำไปสู่ความเข้าใจของการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี การรู้เขารู้เรา และมีความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้สังคมที่เอื้ออาทร ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีเป้าหมายเพื่อต้องการให้ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้าน โดยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารซึ่งจะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2552 ได้ให้การรับรองแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อเป็นกรอบและกิจกรรมที่จะทำให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนภายในปีเป้าหมาย พ.ศ. 2558 โดยแผนงานฯ จะเน้นให้เกิดการส่งเสริมความร่วมมือกันของประเทศสมาชิกในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน

1. ปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น โรคติดต่อที่อาจเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน และนักท่องเที่ยวโดยเสรี
2. ปัญหาการให้บริการสาธารณสุขปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ที่ไม่เพียงพอ และปัญหาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้น
3. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีภัยพิบัติ (ศูนย์ AHA Center)
4. มีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้นทั้งประชาชนในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิก
5. มีการช่วยเหลือด้านกงสุลแก่ประชาชนอาเซียนในประเทศที่ 3
6. การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน และการสร้างความรู้สึกร่วมของประชาชนให้ตระหนักถึงหน้าที่ในการเป็นประชากรของอาเซียน

แผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ. 2009-2015) มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน มีความมั่นคงทางสังคม และได้กำหนดกิจกรรมความร่วมมือที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นความร่วมมือใน 6 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนามนุษย์ (Human Development)
 - 1.1 ให้ความสำคัญกับการศึกษา
 - 1.2 การลงทุนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - 1.3 ส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม
 - 1.4 ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - 1.5 การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์
 - 1.7 เสริมสร้างทักษะในการประกอบการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 - 1.8 พัฒนาสมรรถภาพของระบบราชการ
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
 - 2.1 การขจัดความยากจน
 - 2.2 เครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมและความคุ้มครองกันจากผลกระทบด้านลบจากการรวมตัวอาเซียนและโลกาภิวัตน์
 - 2.3 ส่งเสริมความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหาร
 - 2.4 การเข้าถึงการดูแลสุขภาพและส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีสุขภาพ
 - 2.5 การเพิ่มศักยภาพในการควบคุมโรคติดต่อ
 - 2.6 รับประกันอาเซียนที่ปลอดภัยเสถียร
 - 2.7 การสร้างรัฐที่พร้อมทั้งภัยพิบัติและประชาคมที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น
3. ความยุติธรรม และสิทธิทางสังคม (Social Justice and Rights)
 - 3.1 การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 - 3.2 การคุ้มครองและส่งเสริมแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน
 - 3.3 ส่งเสริมความรับผิดชอบต่องานขององค์กรธุรกิจ
4. ส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
 - 4.1 การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก
 - 4.2 การจัดการและการป้องกันปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมข้ามแดน
 - 4.3 ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน

- 4.4 ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม
- 4.5 ส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานการดำรงชีวิตในเขตเมืองต่าง ๆ ของอาเซียนและเขตเมือง
- 4.6 การทำการประสานกันเรื่องนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและฐานข้อมูล
- 4.7 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน
- 4.8 ส่งเสริมการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- 4.9 ส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำจืด
- 4.10 การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการต่อผลกระทบ
- 4.11 ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน
5. การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)
 - 5.1 ส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและความรู้สึกของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
 - 5.2 การส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน
 - 5.3 ส่งเสริมการสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมและอุตสาหกรรม
 - 5.4 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับชุมชน
6. การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

สมใจ กงเติม (2556 : 12) ได้กล่าวว่า ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนจะทำให้ประชาชนแต่ละประเทศอยู่ร่วมกันภายใต้แนวความคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงในสังคม

อนัญญะ เชื้อไทย (2555 : 64-65) กล่าวว่าความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมในกรอบอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือด้านต่าง ๆ เช่น เยาวชน การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สตรี แรงงาน การขจัดความยากจน สวัสดิการสังคมและการพัฒนา วัฒนธรรมและสารสนเทศ กิจการพลเรือน ตรวจคนเข้าเมืองและกงสุล ยาเสพติด การขจัดภัยพิบัติ สิทธิมนุษยชน และมูลนิธอาเซียน ซึ่งจะมีคณะทำงานอาเซียนรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือในแต่ละด้าน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ปี 2546 ณ ประเทศบาหลี ผู้นำอาเซียนได้แสดงเจตนาารมณ์ใน Bali Concord II เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) ประกอบด้วยความร่วมมือสามเสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ให้อาเซียนเป็นสังคมที่เอื้ออาทรและมีความมั่นคง ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนา

ในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมเอกลักษณ์ของอาเซียน โดยในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์ ปี 2547 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-cultural Community Plan of Action) ที่ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme-VAP) ซึ่งเน้น 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร
2. แก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง
4. ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงเอกลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) ซึ่งจะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ต่อมาในการประชุมอาเซียน ครั้งที่ 12 ผู้นำอาเซียนได้ลงนามใน Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015 เร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก 5 ปี คือ ปี 2558 (ค.ศ. 2025)

อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำร่างแผนงานการจัดตั้งสมาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Draft ASEAN Socio-cultural Community Blueprint) ร่างแผนงานฯ ประกอบด้วยความร่วมมือหลัก ได้แก่

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
3. สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
4. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
5. เอกลักษณ์อาเซียน (Common ASEAN Identity)
6. การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดทำภายใต้คณะกรรมาธิการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เสนอให้ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ ครั้งที่ 41 ในเดือนกรกฎาคม 2551 ที่ประเทศสิงคโปร์ ให้ความเห็นชอบก่อนเสนอให้ผู้นำประเทศอาเซียนลงนามในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ในเดือนธันวาคม 2551 ประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน

ศักยภาพและโอกาสการพัฒนา พื้นที่ชายแดนจังหวัดตราด- จังหวัดเกาะกง

จังหวัดตราด-จังหวัดเกาะกง ตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้เส้นทางเลียบชายฝั่งทะเล (เชื่อมโยงระหว่างทวาย กรุงเทพฯ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตราด เกาะกง สะเรอัมปิล สีหนุวิลล์ ก้อมโปต ฮาเตียน กามา นำคาเนน) โดยการลงทุนในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์การได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (GSP) ของกัมพูชาในการส่งออกไปยังประเทศที่สาม ผ่านท่าเรือแหลมฉบังของไทยและท่าเรือสีหนุวิลล์ของกัมพูชา พื้นที่ชายแดนจังหวัดตราดตั้งอยู่ในตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับกัมพูชาและเวียดนาม ตามเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ และมีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความสะดวกในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยการขนส่งทางน้ำของจังหวัดตราด มีบทบาทสูงถึงร้อยละ 85 มีท่าเรือเอกชนหลายแห่ง และอยู่ระหว่างก่อสร้างท่าเทียบเรือใหม่ ซึ่งจะแล้วเสร็จปี 2557 จากข้อมูลของกรมศุลกากรในปีงบประมาณ 2556 มูลค่าการค้าระหว่างไทย-กัมพูชา ผ่านอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีมูลค่ารวมประมาณ 27,720.38 ล้านบาท ไทยเป็นฝ่ายที่ได้ดุลการค้า 24,257.80 ล้านบาท ส่วนหนึ่งเพิ่มขึ้นจากการนำเข้ลวดและสายเคเบิลหุ้มฉนวน ของโรงงานยาซากิที่เกาะกง โดยสินค้านำเข้าส่วนใหญ่ ได้แก่ ชุดสายไฟฟ้ารถยนต์ กากน้ำตาล และไม้แปรรูป (กัมพูชา) ปลาทะเล และกางเกงผู้ชาย ในขณะที่สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ ได้แก่ น้ำตาลทราย นม และอาหารเสริม เครื่องดื่ม ขนมต่าง ๆ เครื่องโทรศัพท์มือถือพร้อมอุปกรณ์ เป็นต้น พื้นที่ชายแดนจังหวัดเกาะกง มีเขตเศรษฐกิจพิเศษ/นิคมอุตสาหกรรมเกาะกง ตั้งห่างจากชายแดนไทยบริเวณอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ประมาณ 2 กิโลเมตร มีพื้นที่ 2,121 ไร่ ห่างจากท่าเรือสีหนุวิลล์ของกัมพูชาในระยะ 233 กิโลเมตร ท่าเรือฮาเตียนของเวียดนาม ในระยะ 285 กิโลเมตร และท่าเรือแหลมฉบังของไทย ในระยะ 330 กิโลเมตร ทั้งนี้ปัจจุบันมีโรงงานเปิดทำการแล้ว อาทิ โรงงาน ยาซากิ Yazaki (Cambodia) Products Co.,Ltd. (ผู้ป้อนลงทุน/ผลิตชุดสายไฟอุตสาหกรรมยานยนต์และส่งออกข้ามพรมแดนมายังตลาดในประเทศไทย) โรงงานมิกาซา Mikasa Sports (Cambodia) Co., Ltd. (ผู้ป้อนลงทุน/ผลิตอุปกรณ์กีฬาและลูกวอลเลย์บอล โดยนำเข้าวัตถุดิบจากไทย ผู้ป้อน จีน เกาหลี มาผลิตและส่งออกโดยใช้ท่าเรือสีหนุวิลล์) และโรงงาน KKN Apparel Co., Ltd. (ไทยลงทุน/ตัดเย็บเสื้อผ้าและส่งออกโดยใช้ท่าเรือสีหนุวิลล์ กัมพูชา) (สำนักยุทธศาสตร์และวางแผนพื้นที่. 2557 : ออนไลน์)

การลงทุนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตราดสามารถใช้ประโยชน์จากการได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป Generalized System of Preferences (GSP) ของกัมพูชาในการส่งออกไปยังประเทศที่สาม พื้นที่ชายแดนจังหวัดตราดตั้งอยู่ในตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการเชื่อมโยง

กิจกรรมทางเศรษฐกิจกับกัมพูชาและเวียดนาม ตามเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ และมีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความสะดวกในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ การขนส่งทางน้ำของจังหวัดตราด มีบทบาทสูง มีท่าเรือเอกชนหลายแห่ง และอยู่ระหว่างก่อสร้างท่าเทียบเรือใหม่ จะแล้วเสร็จปี 2557 ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและการเดินทางมากยิ่งขึ้น

เป้าหมายของการสร้างความเชื่อมโยงกับภูมิภาค

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : ออนไลน์) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะ 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยใช้ประโยชน์สูงสุดจากรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ซึ่งขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนแม่บท ว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน โดยที่การดำเนินความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน ให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นในทุกมิติ ซึ่งจะส่งผลให้มีการขยายตัวด้านการค้าและการลงทุน ทั้งภายในอนุภูมิภาค ระหว่างอนุภูมิภาคกับภูมิภาคอาเซียน ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากศักยภาพ การเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคใกล้เคียง และขยายไปถึงกรอบความร่วมมือสำคัญอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาคและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมีแนวทาง การดำเนินงานที่สำคัญดังนี้

1. การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ Greater Mekong Subregional Economic Cooperation (GMS-EC) ร่วมกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง Ayeyawady - Chao phraya - ekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS) แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle : IMT-GT ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ Bay of Bengal Initiative for Multisectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC) และความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยยุทธศาสตร์ร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (Thailand-Malaysia on Joint Development Strategy for Border Areas : JDS) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ ได้แก่

- 1.1 พัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะรูปแบบบริการขนส่งทั้งทางถนน รถไฟ รถไฟรางคู่ รถไฟความเร็วสูง และการขนส่งทางน้ำ

การเดินทางเรือชายฝั่ง ตลอดจนการพัฒนาด้านศุลกากรชายแดน ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน และการอำนวยความสะดวก การผ่านแดนที่รวดเร็วกว่าที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การพัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและโลจิสติกส์ ตลอดจนทั้งห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันและเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การลดต้นทุนการทางธุรกิจ การปรับปรุงประสิทธิภาพความเชื่อมโยงระบบการขนส่ง ระบบอำนวยความสะดวกการเดินทาง การค้า และการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน โดยใช้ศักยภาพการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานในทุกแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่มีอย่างสูงสุด โดยมีการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปสู่การเชื่อมโยงในภาพรวมของประเทศและการเชื่อมโยงในแต่ละแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละอนุภูมิภาคและระหว่างอนุภูมิภาคในภูมิภาคอาเซียน และพัฒนาความเชื่อมโยงต่อเนื่องตามแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน รวมทั้งแผนความเชื่อมโยงกับระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ของอนุภูมิภาคข้างเคียง พร้อมทั้งคำนึงถึงยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาของประเทศมหาอำนาจของโลกและขั้วอำนาจใหม่ในเอเชีย ในประเทศเพื่อนบ้านของไทยและแผนงานของประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศ ทั้งที่ได้นำเสนอในกรอบความร่วมมือกับไทยและที่ยังมิได้นำเสนอและอาจเสนอในอนาคต โดยรัฐลงทุนนำในโครงการที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศในแต่ละแนวพื้นที่เศรษฐกิจ พร้อมทั้งเปิดโอกาสการร่วมลงทุนแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

1.2 ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดจำนวนเอกสาร ต้นทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยและอนุภูมิภาคโดยรวมในด้านการลดต้นทุนค่าขนส่งและโลจิสติกส์ ไทยให้ความสนับสนุนทางวิชาการกับประเทศเพื่อนบ้านในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

1.3 พัฒนาศักยภาพบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาคเอกชนไทย ทั้งในด้านทักษะภาษาต่างประเทศ และความรู้ด้านการบริหารจัดการ โลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเชื่อมโยงการค้าในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ได้ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาผู้ประกอบการโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีความรู้ด้านศักยภาพการพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน และความรู้ในการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจและช่องทางส่งออกในอนุภูมิภาค และพัฒนาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของไทยในระดับสากล เพื่อให้สามารถริเริ่มธุรกิจระหว่างประเทศได้ โดยไทยให้ความสนับสนุนทางวิชาการกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการพัฒนาบุคลากรด้านธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ด้วยในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

1.4 เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ โดยเชื่อมโยงเครือข่ายการขนส่งที่เชื่อมโยงปัจจัยการผลิต ระบบการผลิต ห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ และประตูส่งออกตามมาตรฐานสากลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับพื้นที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาในประเทศเพื่อนบ้านกับเขตเศรษฐกิจชายแดนไทยและพื้นที่เศรษฐกิจตอนใน ทั้งนี้โดยมีศูนย์ประสานงานระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณเมืองชายแดนที่สำคัญ

2. การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน มุ่งเน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการสร้างฐานการผลิตตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ที่สามารถสนองตอบการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่

2.1 พัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการแปรรูป การเกษตร และการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยมีแผนงานเชิงรุกที่รู้เท่าทันต่อการดำเนินนโยบายของมหาอำนาจในภูมิภาคด้านการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการพัฒนาตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก ตามแนวเหนือ-ใต้ และแนวตอนใต้ของแผนงาน GMS และเชื่อมโยงแนวพื้นที่เศรษฐกิจของ IMT-GT ที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการเชื่อมโยงเพื่อให้เปิดช่องทางการเชื่อมโยงที่มีความหลากหลายและเป็นทางเลือกให้ไทยในทุกสถานการณ์ ทั้งนี้โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมหารือกับภาคเอกชนในการกำหนดแผนการลงทุน และหารือกับภาครัฐและภาคเอกชนของประเทศเพื่อนบ้านในกรอบการหารือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคำนึงถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของทุกประเทศ กำหนดมาตรการดูแลป้องกันผลกระทบให้เกิดประโยชน์ต่อทุกประเทศอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และเป็นผลให้ทุกประเทศยังสามารถรักษาสถิติของตนไว้ได้เพื่อใช้ประโยชน์ในการสร้างความสามารถในการแข่งขันในเชิงการตลาด ด้านสังคมวัฒนธรรมและความมั่นคงภายใน รวมทั้งโดยคำนึงถึงการพัฒนาระบบเศรษฐกิจพอเพียง กับคำนึงถึงศักยภาพการพัฒนาต่อยอดของผลผลิตเกษตรในท้องถิ่นที่มีศักยภาพที่แท้จริงและเป็นที่ยอมรับในการพัฒนาในพื้นที่ รวมทั้งการร่วมพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้านด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในเชิงพาณิชย์อย่างครบวงจร

2.2 พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่พัฒนาต่อเนื่องและพื้นที่ใหม่

โดยเฉพาะการพัฒนาาระบบคมนาคมขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ มาตรฐานการให้บริการและอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดน ชีตความสามารถของบุคลากรและผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงและมีมาตรการรองรับที่เหมาะสมต่อผลกระทบเข้าสู่ประเทศโดยส่วนรวมอันอาจเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การขนย้ายยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายข้ามแดนเข้าสู่พื้นที่อื่นๆของประเทศ ทั้งนี้ ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน จะต้องคำนึงถึงศักยภาพ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่ มีแผนบูรณาการด้านการบริหารจัดการและพัฒนาด้านแรงงานเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านตามกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคต่าง ๆ และความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนและยุทธศาสตร์ในภาพรวมอื่น ๆ

2.3 บูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเชื่อมโยงแผนพัฒนาเพื่อให้บรรลุประโยชน์ร่วมทั้งในด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยเริ่มแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์ประโยชน์ที่ทัดเทียมระหว่างกันจากการบริการ การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน โดยอาจพัฒนาไปสู่การเป็นคลัสเตอร์ การผลิตร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในสถานะที่มีความเสมอภาคต่อไปเมื่อทุกประเทศมีความพร้อมทั่วกัน ทั้งนี้ในการร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในห่วงโซ่การผลิตร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านควรคำนึงถึงอุปทานในตลาดอนุภูมิภาคและตลาดเป้าหมายเป็นหลัก

3. การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีการผลักดันให้ไทยมีบทบาทนำที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศในประชาคมอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการ ได้แก่

3.1 พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพ ในการร่วมพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ภาคการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูป รวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประชาคมอาเซียนให้ได้รับข้อมูลและศึกษากฎระเบียบและข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาษา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม เพื่อให้มีความเข้าใจชัดเจน เพื่อให้มีความรู้และมีสมรรถนะในการแข่งขันในระบบเสรี เพื่อเตรียมความพร้อมของธุรกิจในการได้ประโยชน์จากความเป็นเสรีทั้งด้านการค้า การลงทุน และการบริการ เสริมสร้างความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนแนวทางการขยายตลาดตามโอกาสและข้อตกลงใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งมีระบบการเยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการปรับโครงสร้างและการแข่งขัน พร้อมทั้งเตรียมการรองรับผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้า

เกษตร พลังงานและโอกาสในการเกิดการขาดแคลนสินค้าเกษตรอื่นเนื่องจากการเคลื่อนไหวเสรีของสินค้าโดยแสวงหาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนผู้ผลิตรายใหญ่

3.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตลอดจนการยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน ทักษะด้านภาษาและความรอบรู้ด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานไทยเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน ไทยมีบทบาทนำในอาเซียนร่วมกับประเทศอื่นที่มีศักยภาพ

3.3 กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดระบบบริหารจัดการร่วมด้านการพัฒนาทักษะและด้านคุณสมบัติของแรงงานนำเข้า เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพ และตรงกับความต้องการสำหรับทุกประเทศ

4. การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างภูมิภาค โดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก เพื่อรักษาสมดุลในปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยและมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค และประโยชน์อื่น ๆ ของประเทศ ทั้งในด้านการค้า ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ไทย โอกาสในการเข้าถึงตลาดเงินและตลาดทุนที่ทันสมัยและเป็นทางเลือกของประเทศ การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในกรอบนานาชาติและการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของไทยและภูมิภาคโดยรวม

4.1 รักษาบทบาทของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ เช่น เอเปค กรอบการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก รวมทั้งเฝ้าติดตามพัฒนาการ และพิจารณาเข้าร่วมกรอบที่เป็นทางเลือกใหม่ เช่น กรอบ Asia-Middle East Dialogue (AMED) และกรอบความตกลง Trans Pacific Partnership (TPP) ในลักษณะเชิงรุก เป็นต้น

4.2 รักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน โอกาสในการเข้าถึงนวัตกรรม และในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้าง

5. การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ ในลักษณะเกื้อกูลกันผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกันอย่างเสรี และมีประสิทธิภาพ ได้แก่

5.1 เร่งดำเนินการด้านความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยและประเทศเพื่อนบ้านไปพร้อมกัน และจัดทำแผนบูรณาการกับประเทศเพื่อนบ้าน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและทักษะแรงงานรองรับการปรับ โครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศ และอนุภูมิภาค การเตรียมการด้านกำลังแรงงานเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของคนไทย

5.2 ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบในประเทศ การใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษของประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตเพื่อส่งออก การสร้างตราสัญลักษณ์ และสร้างเครือข่ายธุรกิจโดยการหาตัวแทนและหุ้นส่วนในต่างประเทศ การสนับสนุนด้านสินเชื่อ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งธุรกิจและการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ การจัดตั้งหอการค้าและสมาคมธุรกิจเอกชนของไทยในต่างประเทศ จัดตั้งเวทีประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนควบคู่กับสภาธุรกิจของกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค และศูนย์ประสานงานระดับท้องถิ่นกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณชายแดน การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและผู้ส่งออกไทยใช้สิทธิพิเศษทางการค้าตามข้อตกลงทางการค้าต่าง ๆ

5.3 ค้ำจุนและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทยในต่างประเทศ สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ การให้ความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมคนไทย เสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สนับสนุนการฝึกอบรมทักษะฝีมือและทักษะการใช้ภาษา การสร้างหลักประกัน การคุ้มครองดูแลการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศ และการติดตามดูแลช่วยเหลือคนไทยที่ประสบปัญหาในต่างประเทศ และคุ้มครองสิทธิประโยชน์แรงงานไทยในต่างประเทศให้ได้รับประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด

6. การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัยที่ส่งผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจในระยะยาวจากผลกระทบในด้านความมั่นคงแห่งชีวิต เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาค ได้แก่

6.1 พัฒนาศักยภาพ ความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์ การหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ เพื่อลดผลกระทบจากการเปิดเสรี และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบการเข้าเมือง การจัดระเบียบชายแดน การจัดระบบแรงงานต่างด้าว และการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลที่ชัดเจน

ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาประเทศ ตลอดจนการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล

6.2 เตรียมพร้อมรับภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน การพัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาค เพื่อพร้อมรับต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยทางธรรมชาติ โดยให้มีการบริหารจัดการโดยใช้แผนดำเนินธุรกิจต่อเนื่อง เร่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อปกป้องธุรกิจ การค้า และความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อคนตลอดจนรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

6.3 ร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคภัยประเภทที่เกิดขึ้นใหม่ในโลก สร้างศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับการดูแลด้านสาธารณสุขรวมทั้งการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ และโรคระบาดซ้ำ

7. การเสริมสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่

7.1 ดำเนินการตามกรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค อาทิ แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ โดยความร่วมมือซึ่งการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน และระดับภูมิภาค อาทิ มติที่ประชุมรัฐมนตรีสิ่งแวดล้อมอาเซียน รวมทั้งพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

7.2 เสริมสร้างการผลิต การบริโภคสินค้า และการบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การขยายอุตสาหกรรมสีเขียว การใช้พลังงานทดแทน การผลิตที่มีคาร์บอนต่ำ การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การเผยแพร่ความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้เหมาะสมและมีต้นทุนที่ต่ำ การสร้างแรงจูงใจในภาคเอกชน และการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

8. การผลักดันการจัดทำความตกลงการค้าเสรี และวางแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น เร่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่านความตกลงเขตการค้าเสรี และกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

9. การส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติใช้ประเทศไทยเป็นฐานธุรกิจในภูมิภาคเอเชีย และการสนับสนุนบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร ได้แก่

9.1 สนับสนุนให้นักลงทุนต่างชาติใช้สิทธิประโยชน์การจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการภูมิภาค เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นจุดสำคัญของการลงทุนในภูมิภาคและนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น

9.2 ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไรให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการใช้ไทยเป็นฐานการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศในภูมิภาค

10. การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก เอเชีย แปซิฟิก อาเซียน และอนุภูมิภาค ได้แก่

10.1 เสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้ เตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกันในระดับประชาชน โดยผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายทางชุมชนและวัฒนธรรม

10.2 สนับสนุนกลไกการพัฒนาระดับพื้นที่ โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) คณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (กบก.) คณะกรรมการ กรอ.จังหวัด และคณะกรรมการ กรอ. กลุ่มจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนให้มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวทันโลกและสามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาร่วมกันระหว่างประเทศ

10.3 ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทย เพื่อสร้างความใกล้ชิดทางสังคม วัฒนธรรม และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพมนุษย์

ศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential-diffusion Theory)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542 : 32-38) ได้ทำการทดสอบทฤษฎีศักยภาพการพัฒนา และการแพร่กระจายเพื่อเสนอต่อสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยการศึกษาเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของสังคมชนบท ผลการวิจัยพบว่าทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจายมีลักษณะผสมผสานความรู้ทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมหรือองค์การทางสังคม และความรู้ทาง

มานุษยวิทยาที่เกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในสังคมเข้าด้วยกัน ทฤษฎีนี้มีความเป็นจริงและใช้ได้กับสังคมไทย

ทฤษฎีสักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจายนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่เป็นศักยภาพ (Potential) ของชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ องค์การทางสังคมภาวะผู้นำ ในหมู่บ้าน การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับข้าราชการของรัฐ หมายความว่าหากชุมชนใดมีปัจจัยดังกล่าวครบ ก็มีแนวทางว่าชุมชนนั้นจะมีความเจริญมากกว่าชุมชนที่มีปัจจัยเหล่านั้นน้อยกว่า และส่วนของการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion Theory) มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ การฝึกอบรม (Training) ซึ่งจะช่วยให้ปัจจัยต่าง ๆ กล่าวคือในทฤษฎีสักยภาพและการแพร่กระจายนี้เชื่อว่า ความเจริญจะเกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่งหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งก่อน แล้วจึงแพร่กระจายออกไปยังแหล่งอื่น การแพร่กระจายจะเกิดขึ้น โดยการติดต่อกันระหว่างคนต่างชุมชนหรือชาวบ้านกับข้าราชการของรัฐ ซึ่งมีวัฒนธรรมความรู้และความชำนาญต่างกัน การติดต่อระหว่างกันนี้จึงเป็นการแพร่ความรู้ ความคิดและสิ่งใหม่ ๆ ที่เรียกว่า นวัตกรรม (Innovation) ทฤษฎีสักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจายมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนได้แก่

1. ศักยภาพการพัฒนา ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์องค์การสังคม และภาวะผู้นำ
2. การแพร่กระจาย คือ การติดต่อกับโลกภายนอก การพัฒนาเกิดจากการติดต่อระหว่างสังคมโดยเฉพาะสังคมด้อยพัฒนาที่ติดต่อกับสังคมพัฒนา จะทำให้สังคมด้อยพัฒนามีระดับการพัฒนาสูงขึ้น

ทฤษฎีสักยภาพในการพัฒนาและการแพร่กระจายมีลักษณะผสมผสานความรู้ทางสังคมวิทยา และความรู้ทางมนุษยวิทยารวมทั้งได้นำองค์ประกอบทางกายภาพหรือสรีรภาพ (Physical Environment) เข้ามาร่วมพิจารณาด้วย ทฤษฎีนี้กล่าวถึงสังคมหนึ่งสังคมใดจะมีการพัฒนาหรือเจริญก้าวหน้าขึ้นจะต้องมีปัจจัยหลายอย่างสนับสนุน โดยกล่าวถึงปัจจัย 6 ประการ คือ ปัจจัยทาง ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การทางสังคม ภาวะผู้นำในหมู่บ้าน การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับข้าราชการของรัฐ และการฝึกอบรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่เป็นศักยภาพ (Potential) ของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการแรก หมายความว่า หากชุมชนใดมีปัจจัยทั้ง 4 ประการแรกครบ มีแนวโน้มว่าชุมชนนั้นจะมีความเจริญมากกว่าชุมชนที่มีปัจจัยเหล่านั้นอยู่น้อย ส่วนปัจจัยที่ 5 เป็นส่วนของทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความเจริญจะเกิดขึ้น ณ ชุมชนใดชุมชนหนึ่งก่อน แล้วจึงแพร่กระจายออกไปยังแหล่งอื่นหรือชุมชนอื่น โดยที่มีการติดต่อระหว่างคนต่างชุมชนหรือโดยเฉพาะคนที่ต่างวัฒนธรรมกัน เป็นการแพร่กระจาย ความรู้ ความคิดและสิ่งแปลกใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรม ส่วนการฝึกอบรม

เป็นปัจจัยเสริมแรงผลักดันให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนั้นสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ยังได้กล่าวเป็นประพจน์ของทฤษฎีศักยภาพในการพัฒนาและการแพร่กระจายไว้ดังนี้

1. การพัฒนาของชุมชนใด ขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น
2. การพัฒนาของชุมชนใด ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนนั้น
3. การพัฒนาของชุมชนใด ขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนนั้น
4. การพัฒนาของชุมชนใด ขึ้นอยู่กับองค์กรทางสังคมของชุมชนนั้น
5. การพัฒนาของชุมชนใด ขึ้นอยู่กับการติดต่อกับโลกภายนอกของชุมชนนั้น
6. การพัฒนาของชุมชนใด ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของชุมชนนั้น

โรเจอร์ (Rogers, 2003 : 11-15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการแพร่กระจายว่า ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

1. นวัตกรรม
2. การสื่อสารโดยผ่านสื่อ (Channels) ทางใดทางหนึ่ง
3. ช่วงเวลาหนึ่ง
4. เข้าสู่หมู่สมาชิกของระบบหนึ่ง

ทั้งนี้โรเจอร์ ยังได้กล่าวอีกว่า นวัตกรรม (Innovation) หมายถึงความคิด (Idea) การปฏิบัติ (Practice) หรือวัสดุสิ่งของ (Object) อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ที่ปัจเจกชนคิดเอาว่าเป็นของใหม่ การรับเอานวัตกรรมนั้นมีขั้นตอนหรือกระบวนการรับนวัตกรรม (Adoption Process) ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ

1. ขึ้นตระหนักถึงนวัตกรรม
2. ขึ้นสนใจนวัตกรรม
3. ขึ้นประเมินค่านวัตกรรม
4. ขึ้นทดลองใช้
5. ขึ้นรับนวัตกรรม (หรือไม่รับ)

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของ Roger แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับนวัตกรรม กับปัจจัย 5 ประการ คือ ปัจเจกบุคคล ระบบสังคม การสื่อสาร ตัวนวัตกรรม และระยะเวลา คือ ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันในการที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม

ทฤษฎีศักยภาพในการพัฒนาและการแพร่กระจายให้ความสำคัญต่อการพัฒนาในสังคม ปัจจุบัน เพราะการที่ชุมชนมีปัจจัยทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์กรสังคม ผู้นำของชุมชน การศึกษา และการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวนั้น กระบวนการสื่อสารถ่ายทอดและการพัฒนาย่อมเกิดขึ้น มีการรับเอาแนวคิด วิทยาการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในชุมชนของตน ระบบสังคม

หรือองค์กรท้องถิ่นและผู้นำชุมชนสามารถจะปรับกิจกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือทรัพยากรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับชุมชนได้ ทั้งนี้โดยการเรียนรู้การสื่อสารด้านวัฒนธรรม ประเพณีจากนักท่องเที่ยว การเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานรัฐหรือการติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนด้วยกันเอง ซึ่งเป็นจุดที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และการรักษาทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งชุมชนควรมีการปรับแนวคิดวิธีการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาและที่สำคัญการพัฒนาระบบบรรลุผลหากได้เรียนรู้ในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลธิชา จานเก่า (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนของเขตเศรษฐกิจชายแดน : กรณีศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย การศึกษาครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ชุมชนอำเภอเชียงของไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนของเขตเศรษฐกิจชายแดน ปัจจัยที่มีผลของความไม่พร้อมในการบริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนของเศรษฐกิจชายแดนของชุมชนเชียงของ คือ ชุมชนอำเภอเชียงของมีความรู้และความเข้าใจในโครงการเขตเศรษฐกิจชายแดน ความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนต่ำ ความไม่แน่ชัดในนโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดน ความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมาตรการป้องกันผลกระทบจากโครงการ และผลกระทบที่อาจจะเกิดตามมาของโครงการเขตเศรษฐกิจชายแดน ในความคิดของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษายืนยันความไม่พร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนของเขตเศรษฐกิจชายแดน

คณพศ สิทธิเลิศ และทวี โภค เอี่ยมจรูญ (2554: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาที่มีผลต่อความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของนักศึกษาด้านทักษะการเรียนรู้และการพัฒนาคน ทักษะพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะพื้นฐาน และเจตคติ มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 0.01 กับความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีความสัมพันธ์เชิงบวก ผู้นำนักศึกษาค้นคุณลักษณะของนักศึกษาด้านทักษะพลเมือง ความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะการเรียนรู้ และการพัฒนาคน เจตคติที่มีผลต่อความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ด้านทักษะพื้นฐาน ทักษะพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะการเรียนรู้และการพัฒนาคน ที่มีผลต่อความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้านเศรษฐกิจอยู่

ในระดับปานกลาง ด้านทักษะพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม และเจตคติ ที่มีผลต่อความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ด้านทักษะพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะพื้นฐาน เจตคติการเรียนรู้และการพัฒนาตน ที่มีผลต่อความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง คุณลักษณะของนักศึกษาในด้านพื้นฐานและเจตคติที่มีผลต่อความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่วิเคราะห์จากนักศึกษา 13 คณะวิชาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ด้านทักษะการเรียนรู้และการพัฒนาตน ด้านทักษะพลเมืองและความรับผิดชอบ ทักษะพื้นฐานและเจตคติไม่แตกต่างกัน แนวทางการพัฒนารัฐบาลควรกำหนดนโยบาย มาตรการในเชิงพัฒนาที่ชัดเจน และติดตามการดำเนินงานอย่างจริงจัง โดยมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการก้าวเข้าสู่อาเซียนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กอปรกับมหาวิทยาลัยและคณะ ควรพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อที่จะส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษา และอาจารย์ในประเทศประชาคมอาเซียน พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีทักษะที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน การจัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษาระดับมหาวิทยาลัย หรือจัดให้มีหลักสูตรอาเซียนศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือเป็นรายวิชาอาเซียนศึกษาแบบบังคับในหมวดศึกษาทั่วไปเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจอาเซียน รวมทั้งเข้าใจการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย

สมใจ กงเดิม (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 จำแนกตามคณะจำแนกวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ร้อยละ 22.14 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 20.30 คณะครุศาสตร์ ร้อยละ 20.13 คณะวิทยาการจัดการ ร้อยละ 18.90 และคณะเทคโนโลยีเกษตร ร้อยละ 18.51 ความคิดเห็นเรื่องความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้และด้านทักษะขบวนการอยู่ในระดับปานกลาง ความพร้อมด้านเจตคติ อยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคณะมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักศึกษาต่างคณะกันมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้านทักษะและกระบวนการ ด้านเจตคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กานดาพรรณ แก้วผาบ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของนักศึกษาศาขาวิชาชีวปัญญา มหาวิทาลัยกรุงเทพ พบว่านักศึกษาที่เรียนด้านวิชาชีวปัญญาที่จะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น ความรู้ด้านภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่จะต้องเตรียม

ความพร้อมมากที่สุด และในด้านของการเตรียมความพร้อม นักศึกษาคิดว่าภาษาอังกฤษนั้นเป็นสิ่งที่นักศึกษามีความพร้อมน้อยที่สุด

จากการที่ได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการรับรองความเป็นประชาคมอาเซียน สร้างความสนใจให้กับประชาชนแถบจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เตรียมความพร้อมต่อการรองรับความเป็นประชาคมอาเซียนทั้งในด้านภาษา ด้านความรู้ ด้านทักษะ การบริหารจัดการพื้นที่ สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอย่างรอบด้านเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มที่ ถ้าทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ มีความอดทน และปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว เชื่อว่าเราจะมีความก้าวหน้าอย่างมาก เพราะเราได้ร่วมมือกับประเทศในกลุ่มอาเซียนทำให้เราได้รับผลประโยชน์เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน